



## KADI PAŞA SARAYI

Hamit ŞAFAKCI\*

### Özet

Kadı Abdurrahman Paşa tarafından Konya'nın Çimenlik mevkiinde yaptırılan saray, onun adı ile anılmıştır. Devletten para alınarak yapılan sarayın bu ücreti, Karaman eyaletine bağlı yerlerin ahalisinden alınmıştır. Şehir merkezine uzak olması nedeniyle kısa sürede önemini kaybeden korak, kışlaya dönüştürülmüş ve Aslanlı Kışla ismini almıştır. Çeşitli tarihlerde tamiratlar geçiren saray, günümüze ulaşmamıştır. Sarayın bulunduğu yer bugün içinde Mevlana Kültür Merkezi'nin de olduğu geniş bir alanı ihtiva etmekteydi.

### Anahtar Kelimeler

*Konya, saray, Kadı Paşa, Aslanlı Kışla*

## KADI PASHA PALACE

### Abstract

*The Palace is named after Kadi Abdurrahman Pasha, constructed in Konya's Çimenlik territory. The finance of the palace was provided by contributions of the government and the citizens of the Karaman province collected the required amount.. The residency had lost its importance in a short time as it was far from the city center. So, the residency was conferred to quarters and it was renamed as Aslanlı Kışla (Lioned Quarters). The Renovations had been made to the palace in various times, but haven't survived. Nowadays, the area of Mevlana Cultural Center is included in the location of the Palace.*

### Key Words

*Konya, Palace, Kadi Pasha, Lioned Quarters*

\* Dr., Selçuklu Osman Nuri Hekimoğlu Anadolu Lisesi Tarih Öğretmeni, Konya/Türkiye.  
hamit4242@hotmail.com



## GİRİŞ

Valilerin eyalet merkezlerinde hükümet işlerini gördükleri kapı halkının bir kısmını barındırdıkları muhteşem konakları vardı. Konakların bir kısmı valiler için kiralanmakta, bir kısmı ise doğrudan doğruya hükümet konağı olarak eyalet halkı tarafından satın alınmakta veya yapılmak suretiyle sağlanmakta idi. Buraların onarım, bakım ve ısıtma giderleri eyalet halkınca karşılanırdı (Çadircı, 1997: 20).

Eskiden vali konakları harem ve selamlık olmak üzere iki kısımdı. Selamlık kısmı vilayet dairelerini ihtiva ederdi (Uzunçarşılı, 1971: 449). Konaklarda erkeklere mahsus daire olan selamlık yerine “selamlık dairesi”, kadınlara mahsus kısma ise harem ya da “harem dairesi” denirdi (Pakalın, 1993: 153). Konya’da bulunan saray ya da konak olarak ifade edilen yapılarda da haremlik ve selamlık adı verilen bölümler vardı (BOA, C. DH 2896).

## 1. KONYA SARAYLARI

Osmanlı döneminde Konya’da valilerin kullandığı farklı saraylar olmakla birlikte Osmanlı öncesinde başkent olması nedeniyle sarayların olduğu bilinmektedir. Türkiye Selçuklu Devleti’nden kalan Sultan Alâeddin Sarayı ya da Konya Köşkü adı verilen saray, Karamanoğulları’na ve Osmanlı valilerine de hizmet etti (Ürekli, 2011: 64). XVI. yüzyılda bu saray bütün bölümleri ile mevcuttu (Önder, 1950: 49). Bu yüzyıldan sonra ise önemini kaybettiği düşünülen bu sarayın yerine yeni bir saray ön plana çıktı. XVII. yüzyılda Karaman beylerbeyi olanlar Bedelci Mehmet Ağa Sarayı<sup>1</sup> adı verilen saray da kalırdı. Şerafettin Camii’nin yakınındaki bu saray, bugünkü hükümet konağının bulunduğu yerde olabilir (Oğuzoğlu, 1981: 19; Ürekli, 2002: 164). Sarayın bu isimle anılması, Bedelci Mehmet Ağa adlı bir kişinin köşkü iken beylerbeyi için satın alınarak alışılmış eski ismiyle anılmaya devam edilmesi ile alakalı olmalıdır (Ürekli, 2002: 163). Lale Devri’nde de beylerbeyi olanlar Devle Mahallesi’nde<sup>2</sup> Bedelci Sarayı adı verilen kârgir bir binada ikamet etmiştir. Burası bugünkü hükümet konağının bulunduğu yerdi. Karaman beylerbeyi el-Hâc İbrahim Paşa buraya yakın bir yerde, Lale Devri’nde ikinci bir saray yaptırınca Bedelci Sarayı’na “Eski Saray” denmeye başlanmıştır (Küçükdağ, 1989: 30). Karaman valisi Çelik Mehmet Paşa’nın Baruthane mahallesinde bir saray yaptırdığı fakat bu sarayın<sup>3</sup> sonraları kullanılmadığı da bilinmektedir (Tuş, 2001: 54; Ürekli, 2002: 170).

<sup>1</sup> Bu sarayın bölümleri için bkz. Ürekli, 2011: 64.

<sup>2</sup> Sarayın yeri için bkz. Ürekli, 2002: 163.

<sup>3</sup> “Haric-i Konya’da vaki çiftlik sarayı” (Ürekli, 2002: 170) şeklinde de geçmektedir.



Bahse dilen saraylar yanında Konya'da yazlık saraylar da yapılmıştır. Ey yâm-ı sayfda tebdîl-i havâ ve tashîh-i ferâh için Meram bağları dimekle 'arîf nâm mahalde kâ'in... Çarhacı Ali Paşa<sup>4</sup> tarafından yaptırılan bağ evi, daha sonra bakımsızlıktan harap olmuştur (Tuş, 2001: 55; Ürekli, 2002: 173; KŞS 79: 55). Bu bağ evinden başka Meram'da Hamdi Paşa tarafından da başka bir bağ evi yaptırılmıştır<sup>5</sup> (KŞS 81: 5).

Eski beylerbeyi sarayı olan vali konağı, vali Said Paşa tarafından 1885 yılında yıktırılarak yerine, kale duvarlarının taşları da kullanılarak bugünkü hükümet konağı yaptırılmıştır (Konyalı, 1997: 240; Ürekli, 2002: 173).

## 2. KADI PAŞA SARAYI

Kadı Abdurrahman Paşa tarafından yaptırılan saray (BOA, C. DH 7988) ya da müşir konağı (KŞS 78: 12) olarak zikredilen saray bânisinin adıyla anılmıştır.

### 2.1. Kadı Paşa Sarayı'nın Yapım Tarihi

Kadı Abdurrahman Paşa'nın<sup>6</sup> bu konağı 1222/1807 yılında inşa ettirdiği Konyalı tarafından dile getirilmiş (Konyalı, 1997: 239) ondan sonra gelen araştırmacılar da bu tarihi kabul etmiştir. Ancak 7 Muharrem 1219/18 Nisan 1804 tarihinde Karaman valisi Abdurrahman Paşa'nın Konya'ya alınmadığı ve Konya'ya girmek için paşa ile Konya ileri gelenleri arasında mücadele edildiği ile ilgili birçok kayıt vardır (BOA, HAT 39/1950). Bu kayıtlardan hareketle paşanın Konya'ya girdikten çok kısa bir süre sonra bu sarayı yaptırmaya başladığı söylenebilir<sup>7</sup>.

<sup>4</sup> Konya valilerinden biri olan Çarhacı Ali Paşa hakkında bkz. Muzaffer Erdoğan, Çarhacı Ali Paşa, *Konya Dergisi*, S. 83, Konya 1945, 4-11.

<sup>5</sup> Hamdi Paşa'nın yaptırdığı bağ ve bağ ebniyesi için 5.396,5 kuruş harcanmıştır (KŞS 78: 97). Konya valilerine mahsus olmak üzere Konya'ya üç çeyrek mesafede bulunan Meram bağlarında Hamdi Paşa'nın inşa ettirdiği sayfiyye yazlık konağın, arsasının fiyatıyla birlikte, masrafı bir yük 18.143,5 kuruştur. Bu masrafın 60.000 kuruşu "sermaye-i memleketter", 3.000 kuruşu Süvari Camii Kışlası mevkufatından, 30.000 kuruşu şuradan buradan tesviye kılınmış/karşılanması ve kalan 25.800 kuruş esnaf matlubu idareye istenmiş ancak 25 Receb 1262/19 Temmuz 1846 tarihinde Medisi Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de görüşülen konu hakkında memleket sermaye akçesinin tameri gerekli olan köprü gibi yerlere harcanması, vakıf akçesinin ve diğerlerinin de yerli yerine ödenmesinin uygun görüldüğü ifade edilmiştir. Çünkü konağı bilâ ruhsat inşa etmiş ve bu vechile kendüsünün mâlî dimek olduğundan dilediği şekilde tasarruf edebileceğinden masrafının dahi müşurun ilâh tarafından tesviyesi lazımdır, derilmiştir (BOA, C. DH 14968).

<sup>6</sup> Kadı Abdurrahman Paşa, Kayseri naibi iken amcasının başına gelen dayılar nedeniyle istifa etmiş, önce Bozkır madeiri emniyeti, kısa bir süre sonra İçil ve Alaiye sancakları mutasamıflığı ve 5-6 ay sonra da Konya valiliği kendisine verilmiştir. Valilikten sonra ise 30.000 nizam-ı cedd askeriyeye Rumeli maslahatına memur edilmiştir (Ahmed Cevdet Paşa, 1292: 55-57).

<sup>7</sup> Dehşetler içinde adı tarihi romanda, paşanın inşa ettirdiği hükümet konağının 1,5 aya kadar harem dairesi inşaat ve teşrifatının bitirileceği ve paşanın ailesini buraya getireceği anlatılmıştır (Fazlı Necib, 1326: 38). Yani kişi Konya'ya giren paşa hemen konağı yaptırmaya başlamış ve o yılın yaz aylarında bir kısmını tamamlamıştır, denilebilir.



Kahramanlarından birisi Kadı Abdurrahman Paşa olan Dehşetler İçinde adlı tarihi ro manda saray ın yapılma nedenleri şöyle açıklanmıştır. Konya a şehrinin ortasında bulunan hükümet konağı eski, harap ve ahşap bir bina olduğ undan paşa kendisine karşı yapılacak her taarruza ve suikasta maruz kalacağı nı düşünerek gece-gündüz daireyi daima muhafaza altında tutturmuş ve bütün kapı halkını da civarda bulunan yakın mahallere yerleştirmiştir. Kadı Abdurrahman Paşa bö yle bir yaşam ile idari işleri yapmakta zorlanacağı ndan ve maiyetindeki askeri istediği gibi eğitemeyeceğ inden sur dışında bir hükümet konağı yaptırmayı düşünmüş, şiddetli kı şa aldırma yarak temellerin açılması, taş ve kereste sevki için emirler vermiştir (Fazlı Necib, 1326: 34). Sarayı şehrin dışına yaptırmayı bir suikasttan sakınmasından ileri gelmiştir (Uzunçarşılı, 1971: 449) diyen Uzunçarşılı da kısmen bu görüşü desteklemiştir. Kadı Abdurrahman Paşa ile Konya ileri gelenleri arasında ilk anlaşmazlıklar paşanın Konya naibi olarak görev yaptığı dönemden başlamış, vali olarak atandığı nda da devam etmiştir. Bu nedenle paşanın Konya dışında bir saray yaptırmayı, güvenliği açısından önemli olduğu kadar askerine sürekli talim yaptırılabilceğı bir alana kavuşturması nedeniyle de ona avantajlar sağlamış olmalıdır.

Kadı Paşa Sarayı, Abdurrahman Paşa'nın valiliği esnasında yapıldığı na göre (BOA, C. ML 528) 1807 yılından önce yapılmış olmalıdır. Kadı Paşa, Konya'ya girdikten kısa bir süre sonra –Konyalılarla olan hadiseler nedeniyle – saray yapmayı düşünmüşse ve kısa sürede bu sarayı bitirdiği kabul edilirse bu sarayın yapım tarihini 1805 olarak kabul etmek gerekir. Zira 18 Mart 1807 yılında Kadı Abdurrahman Paşa, valilikten azledilmiştir (Uzunçarşılı, 1971: 410).

## 2.2. Kadı Paşa Sarayı'nın Yeri

Kadı Paşa Sarayı Konya dışında Çimenlik adı verilen mahalde dir (BOA, C. DH 10978). Konya dışında Çimenlik adı verilen yerde "... valilere tahsîsen müceddeden inşa olunan sarayın ekser mahalleri müşrif-i harâb olub..." (BOA, C. DH 7988) denilerek sarayın birçok kısmının yıkılmaya yüz tuttuğu anlatılmıştır. Günümüzde sarayın bulunduğu alan içerisinde Mevlana Kültür Merkezi de bulunmaktadır<sup>8</sup>.

Belgelerde Çimenlik adı verilen mahalde olduğu belirtilen sarayın yerini Çayır semti olarak verenler de vardır (Erdoğan, 1944: 34; Önder, 1971: 41; Erdemir, 2010: 325). Ancak Çayır semti, Çimenlik mevkiine sınır olmakla birlikte sarayın arkasında kalan yerleri kapsamaktaydı.

<sup>8</sup> Sarayın yeri, Konya'ya bir çeyrek mesafede Çimenlik mevki (Uzunçarşılı, 1971: 449) olarak ifade edilmiştir.



Kadı Abdurrahman Paşa'nın yaptırdığı vali konağının yakınında yer alan ve 1819 yılında Konya valisi Hüseyin Paşa<sup>9</sup> tarafından yaptırılan cami (Erdemir, 2010: 325) bu yakınlıktan dolayı önce "Saray Camii" olarak anılmıştır. Sarayın yakınında yer alan cami günümüzde Mevlana Kültür Merkezi'ne yakındır. Sarayın kışlaya dönüştürülmesinden sonra ise cami, Aslanlı Kışla Camii ya da Kışla Camii olarak anılmıştır (Özönder, 2010: 324; Erdemir, 2010: 325). Cami kışlanın cenubunda (Ünver, 1967: 213) yani güneyinde idi.

### 2.3. Sarayın Yapım Masrafı

Saray yapılırken yapı malzemelerinin temini ile işçi ve ustaların ücretlerinin ödenmesi için çeşitli masraflar yapılmıştır. Kadı Paşa Sarayı'nın masrafları devletten iki defa alınan 100.000 kuruş ile karşılanmıştır<sup>10</sup> (BOA, C. ML 528). Kadı Abdurrahman Paşa'nın valiliği zamanında yaptırılan saraya yapılan bu masraf, hazeriyeye hesabı üzere Karaman eyaletindeki kazalar ahalisinden tahsil olunmak üzereyken Kadı Paşa vefat etmiş. Bu paralar da mütevellim ve ayan gibi görevliler üzerinde kaldığından tahsili için bir mübaşir görevlendirilmiştir<sup>11</sup>. 8 Rebî'ü'l-âhîr 1225/13 Mayıs 1810 tarihinde bu miktar paranın sadece Konya'ya değil eyalete bağlı yerlerden de imdâd-ı sefer şurûtu üzere "Karaman valileri olan vüzerâ-yı zâma mahsûs olduğundan" denilerek talep edilmiştir (BOA, MAD.d 3597: 35-2). Konya dışındaki yerleşim yerlerinden bu paranın tahsil edilme nedeni ise "...saray-ı mezkûr Kon-

<sup>9</sup> Saray Camii'nin H 1235/M 1819-1820 yılında Anapalı Hasan Paşa tarafından bina edildiğini (Doktor Nazmi, 1922: 39), H. 1235 yılında Konya valisi Hüseyin Paşa tarafından yaptırıldığını (Konyalı, 1997: 451) ifade ederler de vardır. 29 Muharem 1235/17 Kasım 1819 tarihinde sarayın içinde vali Hüseyin Paşa tarafından yaptırılan ve bitmek üzere olan camiye hatıptayın söz konusu (BOA, C. EV 8162) olduğuna göre caminin bu tarihten kısa bir süre sonra bittiği ve Hüseyin Paşa tarafından yaptırıldığı söylenebilir. Cami kapısının üzerinde ise şöyle yazmaktadır. *Seferli yeniçeri ve sipahi kışlan ortasında bulunan bu camii şerif, Karaman eyalet beylerbeyisi Kadı Abdurrahman Paşa tarafından 1223/1808 yılında onartılmış 1248/1832 nasırlı vakasında kısmen yarımış Konyalı müşir Namık Paşa tarafından ve bu kere ikinci ordu kumandanı orgeneral Suat Kuyaş'ın himayelerinde semtin hayır sahipleri tarafından tamir ettirilmiştir 1379-1959.* Müzede bulunan camii kitabesi Konyalı tarafından aynen kaydedilmiştir. "...şimdi ez-cümle bu ma'bedgâhı, kaldı himmetle saray içere bina..." (Konyalı, 1997: 450) ifadesi okunan kitabeye göre bu tarihte saray kullanılmaktadır.

<sup>10</sup> "... Konya nevâhi ve kurâ ve kazalar ahallerine tahmil birle bina eyledikten başka saray-ı âtik kerestisini saray-ı cedide nakl etmiş olduğundan saray-ı âtik onbeş harâbe odadan ibaret olub..." (KŞS 69: 107) denilerek binanın yapım masraflarının halktan karşılandığına değinilmiştir. Kadı Abdurrahman Paşa eyalete bağlı kaza ahallerine 200 kese akçe tevzi etmiş ancak vefatı nedeniyle bu para toplanamamıştır (BOA, C. DH 7988).

<sup>11</sup> Sarayın yapım masrafı nedeniyle yapılan tevzide; Konya kazasına 7.045, Gaferiyyad kazasına 1.200, Belviran kazasına 2.205, Aladağ kazasına 2.700, Göçü Kebir kazasına 1.075, Beyşehir kazasına 3.225, Seydişehir kazasına 3.225, Aksaray kazasına 5.932, Kırşehir kazasına 6.579, ve Bozkır kazası hissesine 2.150 kuruş isabet etmiştir. Bozkır kazası madene bağlı olduğunu affını istemiş ve bu istek kabul edilmiştir. Nefs-i Niğde ve Bor, Larende, Develi, Nevşehir, Ürgüp ve Incesu kazaları ise üzerlerine düşen meblağı ödemeyi taahhüt etmiştir (BOA, C. ML 528).



ya kazalarına mahsûs olmayub...” (KŞS 69: 107) denilerek imdâd-ı seferiyye oranında eyalete bağlı yerlerden talep edilmiştir.

Kadı Paşa Sarayı'nın bir başka ifadeyle saray-ı cedîdin kerestesi saray-ı atîkten naklolunmuştur. Bu nedenle saray-ı atik 15 harabe haneden oluşan bir yapı haline dönüşmüştür (BOA, MAD.d 3597: 35-2). Kadîmden valilerin makâmı olan Konya derûnunda vâkî ‘atîk sarayın kerestesi mukaddem hedm ve saray-ı mezkûre nakl olunmuş olub saray-ı ‘atîk-i mezkûrun hemân nâmı kaldığından denilerek (BOA, C. DH 7954) Kadı Paşa Sarayı yapıldıktan sonra eski sarayın sadece adının kaldığı anlatılmıştır.

8 Reb'ü'l-âhir 1225/13 Mayıs 1810 tarihinde, bu saray ile birlikte kışlak binalarının bozularak enkâz-ı mahlû‘ası/sökülen malzemelerinin saray-ı atika kullanılması emredilmiştir. Fakat bu şekilde bir uygulamanın fukaraya zarar vereceği ve tamir olursa da vüzerâ daire sine yetmeyeceği ifade edildiğinden saray ve kışlakın hedmî hususları terki ile kışlak-ı mezkûr için verilen 100.000 kuruşun tahsili emredilmiştir (BOA, MAD.d 3597: 35-2; BOA, C. DH 7954). Bu bilgi saray yapılırken devlet tarafından verilen paranın tahsil edilemediğini de göstermektedir. Yapılan sarayın bazı masrafları da eyalete bağlı yerlerin ahalisinden alındığından eyalete bağlı Konya, Niğde, Kayseri, Kırşehir, Aksaray, Akşehir ve Beyşehir sancakları kazaları ahalisinden imdâd-ı seferiyye şurûtu üzere tevzi edilerek toplanması ve hazineye gönderilmesi emredilmiştir<sup>12</sup>.

#### 2.4. Sarayın Geçirdiği Tamiratlar

1810 yılında saray ve kışlak binalarının sökülerek eski sarayın tamirinde kullanılması ile ilgili emrin terk edildiğine yukarıda değinilmişti<sup>13</sup>. 5 Muharrem 1225/10 Şubat 1810 tarihinde sarayın tamir edilmesinin fukaraya mûcib-i hasâr olacağı “...ta‘mîr olursa dahi dâ‘ire-yi vüzerâyâ ve fâ itmeyüb da‘iresi halkının nüsfindan ziyâdesi derûn-ı şeherde konak virilmeğe muhtâc olduğu beyânıyla...” (KŞS 69: 120) denilerek tamir edilse bile valinin kapı halkının arısından çoğunun şehir içinde ikamet

<sup>12</sup> “... mefrûsâtı eyalet-i merkûme kazaları ahalisinden tanzim itdirüb ba‘dehu ‘azli vukû‘unda habbe-i vâhîde bırakmayarak cümlesini vilâyeti cânibine göndemiş olduğundan meblâğ-i mezbûru Konya'nın havâi olduğu kazalar ahâllilerine tevzî ve taksim lâzım...” (KŞS 69: 107) denilerek Kadı Paşa'nın topladığı parayı azledilince kazalara geri gönderdiğine değinilmiştir.

<sup>13</sup> Konya'da vâkî vüzerâ-i 'zâma mahsûs saray-ı 'atîkin muhtâc-ı ta'mîr dan mahalleri başka ve Müteveffâ Kadı Paşa'nın Konya hâricinde kâin cânibi mîrifden iki def'a yüzbin kuruş itâsıyla bina eylediği kışlak ebniyesi fesh ve enkâz-ı mahlû‘ası saray-ı 'atîka harc enkâz-ı bakıyyesi defterinin Dersa'adetime irsâli bâbında evâmîr-i şerîfem virilmiş ise de kışlak-ı mezbûrun hedmle saray- 'atîkanın ta'mîri fukaraya mûcib-i hasâr ve ta'mîr olursa dahi vüzerâ da'iresine vefâ itmeyüb... şeklinde ifade edilmiştir (KŞS 69: 107). 5 Muharrem 1225/10 Şubat 1810 tarihinde eski saray ve kışlağın tamir ve yapımının fukaraya zulüm olacağından devletten alınan 100.000 kuruşun tahsil edilerek hazineye gönderilmesi emredilmiştir (KŞS 69: 120). Bu konuda bkz. M. Ferit Uğur, Konya'daki Vali Konaklarına Dair Bir Ferman, *Konya Dergisi*, S. 36, Konya 1941, s.3123-3124.



etmek zorunda kalacağına değinilmiştir. 1813 yılında Kadı Paşa Sarayı 50.000 kuruşa onarım görmüştür (Çadırcı, 1997: 20) denilmesine rağmen Evâil-i Ramazan 1229/17-26 Ağustos 1814 tarihinde sarayın tamiri için gerekli olan 50.000 kuruşun kazalara tevzi edilmesinin emredilmesi<sup>14</sup> (BOA, C. ML 528) sarayın tamiri için gerekli paranın toplanmadığını göstermektedir. Yine Gurre-i Rebî'ü'l-evvel 1249/19 Temmuz 1833 tarihinde Konya'da bulunan valilere ait sarayın tamire ihtiyacı olduğundan gerekli 54.924 kuruş masrafın Karaman eyaleti sancaklarına tevzi edilmesi emredilmiştir (KŞS 72: 117).

Konya'nın ilim ehli verdiği arzlarında ... dâ'ire-i devletlerinde mevçûd a'vât ve snûf-ı asâkirin mukîm oldukları odalar harâbe müşrif ve cend odalar külliye münhedim ve binâ-yı sâ'iresi dahi inhidâma müşrif mevzi'-i mehleke olmakdan nâşî... diyerek sarayın tamir edilmesini istemiştir (BOA, C. DH 5960). Gurre-i Zî'lhicce 1235/9 Eylül 1820 tarihinde Konya'da valilere ait sarayın tamir ettirilmediğine değinilerek kış aylarında yıkılacağı ifade edilmiştir. Bunun üzerine yapılan keşfe göre 75.000 kuruş masrafla tamir edileceği bildirilerek bu konuda emir talep edilmiştir. Ramazan 1229/Ağustos 1814 tarihinde eyalete bağlı kazalardan 50.000 kuruşun toplanması için emir çıktığı hatırlatılarak bu paranın toplanıp toplanmadığı ve toplanmışsa sarayın neden tamir edilmediği sorulmuştur (BOA, C. DH 5960). Bu kayıt daha önce ifade edilen rakamların toplanmadığını ve bu nedenle sarayın da tamir edilemediğini ortaya koymaktadır. 25 Muharrem 1236/2 Kasım 1820 tarihli kayıta ise, Karaman valisi Abdullah Paşa ve mahkeme vasıtasıyla Konya mahkemesinde defter gereği 25.681 kuruş tahsil edildiği ve bu paranın şehremini vasıtasıyla sarayın tamirine harcandığı anlatılmıştır. Toplanması düşünülen paranın 8.250 kuruşu sened ile ve 16.161,5 kuruşu ise ahalinin taahhüdü üzerine tahsil edileceği ifade edilmiştir (BOA, C. DH 10978). Diğer tarihlerde sarayın tamir edildiğine dair bir kayıt olmamasına rağmen 1820 yılında sarayın tamir edildiği anlaşılmaktadır. 1820 yılında Saray Camii olarak bilinen cami de yapıldığına göre saraydaki tamiratın da bu camiyle birlikte yapıldığı söylenebilir.

Bu saray, şehirden uzak bir mesafede bulunması, şehir ahali için birçok güçlükleri doğurmakta ve bu yüzden orada görülecek işleri bulunanlar için birçok zahmetler ortaya çıkarmaktaydı (Erdoğan, 1944: 35).

<sup>14</sup> Bu paranın eyalete bağlı kazalar ahâlisinden valilere mahsus imdâd-ı hazerîye taksitleri hesabı üzere toplanarak sarayın tamirine harcaması emredilmiştir (BOA, C. DH 7988). Eyalete bağlı yerlere masraf tevzisi *usûl-i câriyeden* idi (BOA, C. DH 5960).



21 Cemâziye'l-âhir 1259/19 Temmuz 1843 yılına ait bir kayıttaki mevcut müşir konağının kışlaya dönüştürüldüğü<sup>15</sup> ve müşir için şehir içinde Müteveffâ Hacı Ali Paşa Konağı'nın tamiri ya da Şerafettin Camii civarında cümlelerin tensib-gerdesi olan yani uygun gördüğü devlete ait boş bir arazi üzerine usul-i fenn-i mimari üzere müceddeden binası hesap olunarak inşa olunması denilmektedir (KŞS 78: 12). Yani bu tarihte Kadı Paşa Sarayı kışlaya çevrilmiştir.

Kadı Paşa Sarayı kışlaya dönüştürüldükten sonra çeşitli tadilatlar yapılmış ve yeni binalar eklenmiştir. Müşir odası, kehtüda bey, divan katibi ve hazinedar odaları, dahiliye dairesi, defterdar dairesi gibi bölümlerin tamiri ve ya yeniden yapılması zikredilmiştir. Bunlara ek olarak samanlık, memşalar, hademe ve cariyeler odaları yapılması planlanmıştır. Hamam, câme-kân, konak içinde ve dışında birer mutfak, vekilharç, işçiler, mirahur ve seyis odaları ile ahırlar yapılması, sarayın iç tarafında dahiliye ve hariciye arasında bir duvar yapılması öngörülmüştür (KŞS 78: 13). Birun tarafındaki duvarların tamiri, konak içerisindeki uşak odaları ve kahve ocağı gibi yerlerin yıkılarak cam ve çerçevelerinin yeniden yapılacak olan müşir konağında kullanılması, ahırların kirişlerinin değiştirilmesi, ahırların üzerindeki odaların kirişlerinin tebdili, dört yerde bulunan memşaların yeniden inşaları, odalardaki ocakların tamiri, müşir daireesinde olan cam ve çerçevelerin yeni müşir konağında kullanılması gibi düzenlemeler yapılarak konağın süvari asâkir-i şahâne için konağı mezkûrun kâimen tamir ve tecdidini istenmiştir. Kadı Paşa Sarayı'ndaki müşir dairesi neferât koğuşuna dönüştürülmüş, kehtüda bey dairesi, dört mahaldeki memşalar düzenlenmiş, mutfağın tamiri dehlizlerin/hol tamiri ve odaların tamirine değinilirken konak içindeki büyük havuzun harap olduğu belirtilmiştir. Odaların bir kısmının yıkılarak arsalarının havluyla ilave edilmesi, hamamın tamiri ve harem ebniyesinin tamiri de anlatılmıştır (KŞS 78: 14). Bu bilgiler araştırmaya konu olan Kadı Paşa Sarayı'nın bazı bölümlerini anlatması açısından önemlidir. Yapılış amacı valilerin ikamet etmesi olan konakta yukarıda bahsedilen değişikliklerin yapılması amaçtan uzaklaşmak anlamına geleceğinden bu tarihten sonra sadece askeri kışla olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Zira Kadı Abdurrahman Paşa'nın yaptırdığı saray anlatılırken sarayın bulunduğu yer olarak Çimenlik adı verilen mevki zikredilirken bu tarihten sonraki belgelerde hükümet konağı gibi genel ifadeler kullanılmıştır.

<sup>15</sup> Konya'da mevcut müşir konağının *bi-hicâb kışlaya tebdil* denilerek müşirleri için *derûn-ı memleket*te bir sarayın tamiri ya da satın alınması anlatılmıştır.





Aslanlı Kışla, klasik mimari bir ifade ile mahv-ü isbat yoluyla eski binanın bazı yerleri yıkılarak, bazı yerleri tadil edilerek, yeni ilaveler yapılarak<sup>16</sup> genişletilmiştir (Konyalı, 1997: 240). Kışla, Aslanlı Kışla adıyla tanınmıştır. Bu adın verilmesi Konya'nın dış surlarını süsleyen aslan heykellerinden üç tanesinin nizamiye kapısına yerleştirilmesinden ve iç avlusunda da altı aslan heykelinin dizili olmasından ileri gelmektedir (Ferid vd. 1339: 57; Özönder, 2010: 325). Kışlanın önünde ise geniş bir arsa vardı (Ünver, 1967: 213).

3 Receb 1282/22 Kasım 1865 tarihinde Konya'daki hükümet konağının haremlik ve selamlık daireleri ile konakta bulunan mutfak, kethüda odası ve kalem odalarının tamir masraflarına değinilmiştir<sup>17</sup> (BOA, C. DH 2896). Fakat burada bahsedilen konak, Kadı Paşa Sarayı değildir. Çünkü 1843 yılında Kadı Paşa Sarayı'nın tamamen kışlaya dönüştürülmesi ile valiler için şehir merkezindeki sarayların kullanılmasının dile getirilmesi birlikte düşünüldüğünde, bahsi geçen tamiratın sonradan kullanılmaya başlanan vali konağında olduğunu söylemek mümkündür. Belirtilen tarihte hükümet konağının 17 odası, binanın hemen her bölümünde helası, genelde alt katlarında olan kiler, odunluk, kömürlük, hamam; abdesthane, kebir sofa olarak adlandırılan divanhane ve mutfak gibi bölümleri vardı (BOA, C. DH 2896). XIX. yüzyılın başlarında Bedelci Sarayı'nın yakınında bir başka sarayın bulunduğu bilinmektedir. 17 odası bulunan bu konağın bir mahzeni, bir hapishanesi, haremlik ve selamlık daireleri bulunmakta idi<sup>18</sup> (Ürekli, 2011: 65). Bahsi geçen her iki

<sup>16</sup> Konya'daki gözlemlerini aktaran Ahmed Tevhid, 10 Ağustos 1897 yılında kışlanın usulü cedide göre yapılan bir bina olduğunu ve içinde rediflerin harpte olmasından dolayı 10 nefer bulunduğunu söylemiştir (Ünver, 1967: 213). 1923 yılında kışlanın durumu şöyleydi: Kışla kapısından içeri girildiği zaman geniş bir meydanın ortasında şadırvan, şadırvanın üstünde cami, yanında küçük bir minare ve etrafında altı aslan heykeli vardı. Ana kapısının üzerinde beş oda, bir salon ile sağ ve solunda köşkler ve çeşitli odalar mevcuttu. Meydanın güneyinde hastane, diğer taraflarında on koğuş, bir mutfak ve on bir oda vardı. Hastanenin sağ ve sol tarafında koğuşlar subaylara mahsus daire, röntgen makine dairesi, göz hastalıklarına mahsus ameliyathane, depo, mutfak ve eczane vardı (Ferid vd. 1339: 57-58).

<sup>17</sup> 6 Receb 1265/28 Mayıs 1849 tarihinde Konya'da kâin vilâti-ı zâm hazerâta mahsûs konağın 21.750 kuruş masrafla tamiri ve içine 15.030 kuruş masrafla bir havuz inşasına, bu masrafların Seydşehir kazasının 64 seresi virgü emvâlinde karşılanmasına ve konak, havuz ve hapishane duvarının toplam masraflarının 37.308,5 kuruş olduğuna değinilmiştir (BOA, C. DH 12435). Valilere ait korak ile havuz ve hapishane duvarının masraflarının anlatıldığı bina, şehir içindeki hükümet konağı dmalıdır. Konya'da bulunan Paşa Konağı'ndaki çeşmelere giden suyunun tamiri için 2 ayda 386,5 kuruş harcandığı ve bu meblağın Konya Mal Sandığı'ndan alındığı belirtilmiştir. Bu korak, *mîrî konak* olarak zikredilmiştir (BOA, C. EV 21815). 22 Receb 1277/3 Şubat 1861 tarihinde de Konya'da bulunan hükümet konağının su yolu masrafına aylık 50 kuruştan fazla masraf yapılmamasına değinilmiştir (BOA, MAD. d 8040: 47). Dolayısıyla yukarıda sayılan nedenlerden dolayı bu bilgilerin Kadı Paşa Sarayı'na ait olmadığı söylenebilir.

<sup>18</sup> 4 Kasım 1845 tarihli bir belgede bu odalar; arz odası, köle odası, daire-i müdür odası, uşak odası, katip odası, kethüda odası, divan efendi odası, vekilharç odası, hazinedar ağa odası, doğancı odası, hazine odası, dividdar efendi odası, mühürdar efendi odası, mabeyn odası, harem odası, diğer harem odası, harem kethüdası odası şeklinde sayılmakta idi (Ürekli, 2011: 65; Tuş, 2001: 54-55; KŞS 78: 72-73).



saray da da 17 o danın mevcut olması bu hükümet konağının şehir merkezinde mevcut olan konak olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda 1843 yılında kışlaya çevrilen Kadı Paşa Sarayı yerine bu tarihten itibaren şehir içindeki konağın kullanılmaya başlandığını 1845 yılındaki kayıt teyit etmektedir (KŞS, 78: 72-73).

## SONUÇ

Kadı Abdurrahman Paşa tarafından, valiliği sırasında, yaptırılan ve bu nedenle bânisinin adıyla anılan Kadı Paşa Sarayı, Konya'nın Çimenlik mevkiindedir. Günümüzde bu yer Mevlana Kültür Merkezi'nin de bulunduğu çok geniş bir alanı ihtiva etmektedir. Kadı Abdurrahman Paşa vali olarak atandığı Konya'ya savaşıarak girdiği için bir suikasttan çekindiğinden vali konağını şehrin dışına yapmış olmalıdır.

Kadı Paşa Sarayı, devletten alınan yüz bin kuruşla yapılmıştır. Fakat bu para daha sonra Karaman eyaletine bağlı yerlerden tahsil edilmiştir. Aynı şekilde sarayın tamir edilmesi gerektiğinde de eyalete bağlı kazalara, valilere ödenen hazeriyye ya da seferiyye oranında masraflar paylaştırılmıştır. Sarayın tamir edilmesi için eyalet halkından para toplanması ile ilgili çeşitli emirler gönderilmiş olmasına rağmen diğer yıllara ait veriler teyit edilememesine rağmen 1820 yılında sarayın tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Yaptırıldıktan kısa bir süre sonra şehir merkezine uzak olması, halkın şehre uzak olan konağa gidip gelmede sıkıntı çekmesi ve konağın valinin kapı halkına yetmemesi gibi nedenlerle önemini kaybeden saray, Kadı Abdurrahman Paşa'nın görevden uzaklaştırılmasından sonra valilerin şehir merkezini tercih etmeleri üzerine 1843 yılında bazı tadilatlar ve değişiklikler yapılarak kışlaya dönüştürülmüş, kışlaya ise giriş kapısı önündeki ve kışlanın içindeki aslanlardan dolayı Aslanlı Kışla denilmiştir.

Kadı Paşa Sarayı'nın kışlaya dönüştürülmesinden sonra Konya valileri şehir merkezindeki hükümet konağını kullanmaya başlamışlardı. 17 odası olan bu konak, 1843 yılından itibaren Konya valilerinin idare merkezi olmuştur. Eski beylerbeyi sarayı olan vali konağı, 1885 yılında yıktırılarak yerine, kale duvarlarının taşları da kullanılarak bugünkü hükümet konağı yaptırılmıştır.



## KAYNAKÇA

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)
- Cevdet Dahiliye (C. DH): 2896, 5960, 7954, 7988, 10978, 12435, 14968.
- Cevdet Evkaf (C. EV): 8162, 21815.
- Cevdet Maliye (C. ML): 528.
- Hattı Hümayun (HAT): 39/1950.
- Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d): 3597, 8040.
- Konya Şer'iye Sicilleri (KŞS): 69, 72, 78, 79, 81.
- Ahmed Cevdet Paşa (1292). Tarih-i Cevdet, IX.
- Çadırcı, Musa (1997). *Tanzimat Döneminde Anadlı Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara.
- Doktor Nazmi (1922). *Türkiye'nin Sıhhi-i İctimâ 'i Coğrafyası Konya Vilayeti*, Ankara.
- Erdemir, Yaşar (2010). Aslanlı Kışla (Saray Camii), *Konya Ansiklopedisi*, I, Konya, s.325-326.
- Erdoğan, Muzaffer (1944). Kadı Abdurrahman Paşa Hayatı ve İcraatı, *Konya Dergisi*, S. 67-68, Konya, s.33-41.
- Erdoğan, Muzaffer (1945). Çarhacı Ali Paşa, *Konya Dergisi*, S. 83, Konya, 4-11.
- Fazlı Necib (1326). *Dehşetler İçinde*, I, Selanik.
- Ferid- Mehmed Muhlis-Faik-Mümtaz Bahri (1339). *Konya ve Rehberi*.
- Konyalı, İbrahim Hakkı (1997). *Âbideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi*, Konya.
- Küçükdağ, Yusuf (1989). *Lâle Devri'nde Konya*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- Oğuzoğlu, Yusuf (1981). *17. Yüzyılın İkinci Yarısında Konya Şehir Müesseseleri ve Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerinde Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Önder, Mehmet (1950). *Tarihi-Turistik Konya Rehberi*, Konya.
- Önder, Mehmet (1971). *Mevlâna Şehri Konya*, Ankara.
- Özönder, Hasan (2010). Aslanlı Kışla, *Konya Ansiklopedisi*, I, Konya, s.324-325.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, İstanbul.
- Tuş, Muhittin (2001). *Sosyal ve Ekonomik Açısından Konya 1756-1856*, Konya.
- Uğur, M. Ferit (1941). Konya'daki Vali Konaklarına Dair Bir Ferman, *Konya Dergisi*, S. 36, Konya, s.3123-3124.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı (1971). Nizam-ı Cedid Ricalinden Kadı Abdurrahman Paşa II, *Belle-ten*, XXXV/139, Ankara, s.409-451.
- Ünver, Süheyl (1967). Yetmiş Yıl Önce Konya, *Belle-ten*, C. XXXI, S. 122, Ankara.
- Ürekli, Bayram (2002). Konya Beylerbeyi Sarayı, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 7, Konya, s.161-187.
- Ürekli, Bayram (2011). Bedelci Sarayı, *Konya Ansiklopedisi*, II, Konya, s.64-65.



Ek: Kadı Paşa Sarayının Kışlaya Dönüştürülmesine Dair Belge  
(KŞS 78: 12)

باقی دفعه اولدور که  
 سرینه تونیزه ایکی آنه هنده موجوددولماشیر قوناغی بادیایا ب قشلا بر تیریلدو مشران حکیم حنفی ان ان کسیون درون ملکته  
 واقع مسوق حافی علی پاشا قوناغی و با خود آه اهر برین کلبه کتیرا اوققا اهران خلجی تمیروات ایلر تونای تکاند  
 اوئمیس و اینجه موز ساولارم بایلمه کنش اولندق کلمی ایلکل مقدار مصافی بیسنا مهور و تمض و تبریک در علییه  
 تقدر مینه بود فو مصار اولان قومان عالی ریاشتا مخصوص مذکور کن کشف ما مورابنه خاند خلجه کتیرا کتیرا  
 در اولش اهر اندر و مال ایلت تونیزه شیردی دولقو اهر اصیر پیش حضرت کرم و در قوزدار عسقلو قلمو نور انتر حضرت کرم ایلر ایلر  
 ماسور لر و با کجا اعصابی کلمس و مقولا ایلر ایلر و قوق تامی اولان ک ان مسوق قندی و شرع شریف مسوق قندی  
 عارالر که حافی علی پاشا قوناغی ایلر کلمس تره کلمس تیره دقت اولندق لوی العایزه ایشتر اولوب تمیر و کتیردی  
 خصوصیلی اشوریکر مصافی ایلر وجوده کلمکلی ولجه در شیشی ایک اولوب ایجتی نایجا مصار فخرلی عایزه  
 مستلزم اولدیجتی و مدینه فخر بوره هم موجوده میرا عمره ارنیک بر ما سینه عید و اعقبه طر بریه قوناغی ناوان ک  
 عارالیا ان افزان کیشتر اولندرق تمیر اولند حقدره تسلیم هر ماله مصارقی معنه ل ایلر خصوص هر کلمس بیست ختیره  
 عاصه اولر جتی بریلی و اشکار اولمقل بینا علیه مدینه فخر بوره شرف الرین جامع شرفی جوازده واقع کلمکلی بیست  
 کرمی اولان عمره فالیه میرد لری المسانه اصول فن سماکی اوزده بروجه حقیقت کشف و ساجه و علقه  
 سولی یکمک اهر ایتمدی کرم مطلوبونجا اوزرینه عید دایشا و اش اولدیجتی بکل ایلدیک مسبق اولندرق فخرلی  
 مسیم تمض و مهور مصروفات دفعه بیکه بروجه ایله ذکر اولنور قیاسم الخا دارو العسقلو مندر جی اهره  
 لسه نسیع و نسیع و نسیع و نسیع و نسیع